

SONARAVNI RAZVOJ SLOVENIJE – PRILOŽNOSTI IN PASTI

Dušan Plut: Sonaravni razvoj Slovenije – priložnosti in pasti. Zbirka GeograFF 13. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Oddelek za geografijo, 244 str. Ljubljana, 2014

Novo zajetno delo s področja varstva geografskega okolja, ki je izšlo kot trinajsto v zbirki GeograFF, je resen in tehten opomin, da svet pluje v napačno smer in da je skrajni čas za korenite spremembe gospodarske in družbene ureditve. Avtor si že vrsto let prizadeva za spremembo našega odnosa do okolja ter za premik od sedanjega modela stalne gospodarske rasti in potrošništva v sonaravno usmerjen in pravičnejši razvoj, to delo pa je nekakšna sinteza teh prizadevanj, izrazito osredotočeno na Slovenijo in njene geografske danosti, ki hkrati predstavljajo naše možnosti ter omejitve pri nadaljnjem razvoju.

Tovrstna avtorjeva prizadevanja izhajajo iz že velikokrat povedanih dejstev, da smo z modelom neprestane gospodarske rasti in s tem povezanega preobremenjevanja našega planeta, s hkratnim naraščanjem števila prebivalcev in večanjem socialnih razlik med bogatimi in revnimi ter z nebrzdanim potrošništvom prišli v nevarno situacijo, da na tako zlorabljanem planetu kmalu ne bo več 'prostora' za vse. Del vsega tega smo tudi mi v Sloveniji in ne moremo si v nedogled lagati, da smo majhni in da je naš prispevek k svetovnemu obremenjevanju okolja neznaten, saj to ni res, kajti tudi naš 'prispevek' tako na prebivalca kot na enoto BDP za nekajkrat presega okoljsko zmogljivost našega planeta.

Delo, ki izhaja iz takšnega nevzdržnega stanja na našem planetu, ko brezobzirno trošimo naravne in druge vire ter hkrati naravo obremenjujemo z ogromnimi količinami odpadkov in si vse več prostora prilaščamo ter odtujujemo naravi, seveda ne more biti posebej optimistično, morali pa bi se resno zamisliti tudi nad podobo naše Slovenije v zrcalu, ki nam jo prikazuje Plutova monografija. Ta podoba ni lepa iz najmanj dveh razlogov: na različne načine daleč preveč obremenjujemo okolje (imisijske škodljivih snovi, odpadki, pretirano obremenjevanje okolja glede na ustvarjeni BDP, skromna prehranska samozadostnost idr.), a hkrati se ne zavedamo okoljskih potencialov, ki jih (zaenkrat še) imamo in bi lahko tudi v prihodnje predstavljali našo konkurenčno prednost.

Delo je pregledno razdeljeno na devet poglavij, ki si sledijo v logičnem zaporedju, od geografske analize domačih energijskih virov, regionalne občutljivosti okolja, biotske raznovrstnosti in prehranske varnosti do zaključnih sintetičnih poglavij, v katerih avtor navaja tudi celo vrsto konkretnih predlogov, kako se lotiti izjemno zahtevnega spreminjanja našega odnosa do okolja, npr. pri načrtovanju sonaravnega razvoja mest in

podeželja, pri oblikovanju drugače (sonaravno) zasnovanega prometnega sistema ali ustvarjanju pogojev za sonaravni, enakomernejši in socialno pravičnejši regionalni razvoj. Pri prebiranju poglavij je lepo in na zanimiv način predstavljena cela paleta problemov, ki so povezani s temi spremembami, a ves čas je bodisi v ospredju ali nekje v ozadju podatkov avtorjevo prepričanje, da ni prepozno za spremembe in da imamo boljše možnosti in več potencialov kot drugje po svetu.

Kljub pesimističnim izhodiščem preveva delo tudi določena mera optimizma, resda pogojena s številnimi če-ji, vendar pa so v njem tudi številni povsem konkretni pozivi oziroma predlogi za konkretizacijo visokoletečih načel o trajnostnem in sonaravnem razvoju Slovenije. Predlogi so podkrepljeni s prepričljivimi geografskimi in drugimi argumenti, ki bi jim morala naša družba prisluhniti, tako mi državljeni kot naši politiki in gospodarstveniki. Naj navedem samo dva konkretna primera: pretirano smo odvisni od uvoza neobnovljivih energijskih virov, čeprav bi lahko že z obstoječimi tehnologijami pokrili velik del energijskih potreb iz lastnih obnovljivih virov (predvsem vodna energija in lesna biomasa); sedanjo zelo nizko stopnjo prehranske samozadostnosti (ok. 50 %) bi lahko v nekaj letih povečali na 75–80 %, saj (še) imamo dovolj velike potenciale kmetijskih zemljišč. Upoštevanje geografskih in drugih danosti je pri tem ključnega pomena, saj se ne moremo preprosto zgledovati po drugih, ampak moramo poiskati našemu okolju najustreznejše rešitve. Avtor posveča temu vidiku veliko pozornost, saj npr. za pridobivanje električne energije iz vetra nimamo velikih možnosti, hkrati pa so razmeroma redke ugodne lokacije znotraj območij Natura 2000. Pridobivanje biodizla iz posevkov prav tako ni ustrezna rešitev za naše razmere, saj so kmetijska zemljišča predragocena, za to primernih degradiranih zemljišč, ki bi jih morali uporabljati tudi v ta namen, pa imamo malo.

Delo *Sonaravni razvoj Slovenije – priložnosti in pasti* presega okvire 'klasičnega' geografskega raziskovanja, saj je v veliki meri namenjeno ljudem, ki na različnih nivojih odločajo o naši prihodnosti in na katerih je veliko breme odgovornosti, da bodo v dobrobit sedanje in prihodnjih generacij našli moči za sprejemanje odločitev, tudi mnogih, ki so navedene v predstavljeni knjigi. Vsekakor pa se moramo tudi vsi ostali zamisliti nad našimi lastnimi ekološkimi odtisi in z navidezno drobnimi dejanji prispevati k lepši prihodnosti Slovenije.

Karel Natek